

Jerzy Jarowiecki

Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja”
Wrocław

KATOLICKIE CZASOPISMA DLA MŁODZIEŻY – TRADYCJA I WSPÓŁCZESNOŚĆ (1918-2000)

ABSTRAKT

Artykuł został poświęcony głównie czasopismom katolickim adresowanym do młodzieży po 1989 r., po zmianach ustrojowych w Polsce. Autor sięgnął do tradycji tej prasy wydawanej w okresie dwudziestolecia międzywojennego, by przedstawić współczesne cele i zadania oraz miejsce tej prasy w systemie komunikacji społecznej, w którym media elektroniczne oraz czasopisma towarzyszą młodym odbiorcom niemal codziennie. Stanowią one nie tylko główne źródło informacji, ale będąc nosicielami wielu idei i poglądów, w sposób zamierzony i niezamierzony kształtują określone wzorce zachowań. Autor ukazał powstanie i rozwój 171 tytułów adresowanych do młodzieży w latach 1918-1939 oraz 110 tytułów czasopism katolickich kierowanych do młodych odbiorców po 1989 r. Przedstawił ich funkcje, wydawców i redaktorów, przeprowadził typologie. Rozprawa po raz pierwszy tak całościowo ukazała ten rodzaj prasy, wskazując na liczne źródła informacji, zweryfikowane w trakcie badań.

SŁOWA KLUCZOWE: prasa religijna w latach 1918-1939 i 1989-2000; prasa młodzieżowa; wydawcy czasopism religijnych; geografia wydawnicza prasy religijnej dla młodzieży

W ostatnich latach nastąpiło wyraźne ożywienie i rozwój badań nad prasą i jej historią, rozwinęła się też dyskusja nad jej rolą i miejscem w systemie komunikacji społecznej, we współczesnym świecie mass- i multimediów, elektronicznych środków przekazu, telewizji satelitarnej i kablowej oraz Internetu. Publicyści zastanawiają się nad szansami i zagrożeniem prasy w okresie zmian ustrojowych, jakie nastąpiły po roku 1989¹. W nasilającej się dyskusji szczególną uwagę darzy się czasopisma dla dzieci i młodzieży oraz prasę młodzieżową, które uległy istotnym zmianom, rozbudzając namiętne spory nad wpływem prasy – obok pozostałych mediów – na młodocianego czy dziecięcego odbiorcę, na ich wychowanie. Badaczy i publicystów interesuje najbardziej wpływ na jeden z ważniejszych składników

wychowania, jakim jest niewątpliwie kształtowanie postaw, tj. sposób odnoszenia się do określonych wartości, osób lub rzeczywistości.

Media, szczególnie elektroniczne oraz czasopisma, towarzysząc dziecięcemu i młodocianemu czytelnikowi, niemal codziennie wypełniają czas, przekazują informacje, bawią, zastępując do niedawna wszechobecne książki, skutecznie z nimi konkurują. Wprowadzają dziecięcego oraz młodego czytelnika lub widza zarazem w świat fikcji i fantazji znacznie odbiegający od otaczającej go rzeczywistości. Spory dotyczą najczęściej przekazywanych treści, obrazów nasyconych scenami agresji i przemocy. Czasopisma i gazety stanowią dziś nadal popularne źródło bieżącej informacji o świecie oraz życiu codziennym. Są nosicielami wielu idei i poglądów, opinii i osądów, w sposób zamierzony i niezamierzony kształtują określone wzorce zachowań. Pisma młodzieżowe czy dla młodzieży kierowane są do czytelników znajdujących się w szczególnym czasie fizycznego i psychicznego rozwoju. Charakteryzuje się on współcześnie buntem przeciw autorytetom, krytycyzmem wobec ustalonych schematów, osłabieniem więzi rodzinnych na rzecz związków rówieśniczych.

¹ W opracowanej bibliografii za lata 1996-2001 odnotowano 6840 publikacji poświęconych prasie (W.M. Kolasa, J. Jarowiecki, *Polska bibliografia prasoznawcza za lata 1996-2001*, Kraków 2005, s. 748; J. Jarowiecki, *Badania nad prasą w Polsce w świetle bibliografii prasoznawczej za lata 1996-2000*, „Gospodarka Rynek Edukacja” 2006, nr 1, s. 16-20, idem, *Badania nad prasą w Polsce w latach 1996-2001 i ich tradycja*, [w:] *Prasa na ziemiach polskich XIX i XX wieku*, Wrocław 2013, s. 9-44.

Nie rozwijam szerzej tego wątku, miałem już okazję przed laty o tym pisać². Dodam tylko, że analiza zawartości czasopism młodzieżowych wydawanych w dwudziestoleciu międzywojennym (1918-1939) oraz powstałych po 1989 r. bardzo się różnią modelem, programem wychowawczym, zawartością treściową, zależnością od kontekstów społecznych i politycznych, sporami ideologicznymi, kształtowaniem estetycznych nawyków³.

Czasopisma młodzieżowe ukazujące się w latach 1945-1989 silnie nasycone były treściami politycznymi, a niekiedy ideologicznymi⁴, nie przetrwały w swej pierwotnej postaci w związku ze zmianami, jakie nastąpiły na chłonnym po 1989 r. rynku prasowym, na którym pojawili się nowi wydawcy, głównie zagraniczne koncerny prasowe, zmieniła się baza techniczna, techniki drukowania. Zaczęto wydawać wielobarwne, o ekspresywnej szacie graficznej periodyki, a ich „obrazkowość”, „komiksowość” zastąpiła tradycyjne wartościowe treści poznawcze. „Konkurencja rynkowa sprawiła, że w tych czasopismach dominuje forma nad treścią, co ma źródło w walce o młodego czytelnika, w której – niestety – przewagę osiągają wysoko nakładowe tytuły, stanowiące polskie mutacje zachodnioeuropejskich magazynów z ich wątpliwymi wartościami i normami zachowań. Dominuje w nich sensacja, tematyka seksualna, muzyka, rozrywka. Obrazy w nich zawarte oderwane są od problemów przeciętnych ludzi, jak praca, kształcenie czy szeroko pojęte życie rodzinne. W wynurzeniach wielu idolów tej prasy (nie kryjemy, że stają się oni idolami młodzieży) nie spotyka się głębszej refleksji nad życiem czy prawdziwymi uczuciami. Sposób przekazywania informacji ma silnie oddziaływać na emocje młodych ludzi”⁵.

Czasopisma te spotkały się z wieloma krytycznymi ocenami pedagogów, działaczy społecznych i niektórych dziennikarzy na łamach prasy⁶, zajął się też nimi

² J. Jarowiecki, *Prasa dla dzieci i młodzieży w latach 1989-1995 (nurty, tendencje, zmiany)*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1995, nr 4, s. 5-21; idem, *Prasa dla dzieci i młodzieży w latach 1989-1995*, „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej”, Kielce 1996, s. 69-84.

³ J. Jarowiecki, *Szanse i zagrożenia prasy dla dzieci i młodzieży w okresie transformacji ustrojowej*, [w:] *Młody czytelnik w świecie książki, biblioteki i informacji*, Katowice 1996, s. 146-155.

⁴ J. Górski, „*Ideaty wychowawcze*” według światopoglądów partyjnych, [w:] *Podmioty i przedmioty polityki w wybranych tygodnikach*, red. S. Dzieścielewska-Machnikowa, J. Górski, Łódź 1997.

⁵ J. Jarowiecki, *Zmiany w prasie dla dzieci i młodzieży w Polsce w okresie transformacji w latach 1989-1995*, [w:] idem, *Studia nad prasą polską XIX-XX wieku*, Kraków 1997, s. 264-265. Zob. też: Z. Sokół, *Czasopisma dla młodzieży szkolnej w Polsce w latach 1989-2009*, [w:] *Stare i nowe: czasopisma dla dzieci i młodzieży*, pod red. B. Olszewskiej i E. Łuckiej-Zajac, Opole 2013, s. 45-53.

⁶ K. Krzysztożek, *Erotyzm bez duszy*, „Przegląd Tygodniowy” 1993, nr 20, s. 1; D. Pilot, „Bravo”, „Tina”, gut „Dziewczyna”, „Gazeta Wyborcza – Magazyn” 1993, nr 39, s. 16; G. Węglarczyk, *Prasa młodzieżowa – pomoc w wychowaniu czy demoralizacji*, „Wychowawca” 1995, nr 2, s. 31; A. Gutowska, *Co czytają nasze*

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej II Kadencji, który na swym 43 posiedzeniu w dniu 17 lutego w 1995 r., dyskutując nad informacją prezesa Rady Ministrów „w sprawie przejmowania szeregu kluczowych z punktu widzenia kształtowania polskiej opinii publicznej tytułów prasowych tak regionalnych, jak krajowych przez obcy kapitał”, krytycznie ocenił jego inwazję. Mówiono, że „dominacja kapitału zagranicznego zagraża naszej tożsamości”, że „prasa opanowana przez kapitał zagraniczny lansuje bardzo płytką kulturowo i obyczajowo kulturę masową. W tej uniwersalistycznej indoktrynacji nie ma miejsca na prezentację polskiej kultury”. Poseł Tadeusz Samborski dowodził, że „analiza wielu pism wskazuje, że zamiast obiektywnej informacji społeczno-politycznej dominuje w nich pogoń za sensacją. Najczęstszym wątkiem jest życie na dworach europejskich, romanse oraz skandale wokół gwiazd filmowych itd., tania i płytka sensacja”⁷.

W dyskusji wyrażono stanowczy pogląd, który dotyczył prasy dla młodzieży. Odwołując się do cytowanych wcześniej opinii, stwierdzono:

Specjalnie niski poziom merytoryczny proponują pisma młodzieżowe – ten sam typ sensacji, z tym że bohaterami są idole różnych rodzajów muzyki. Groźne jest także przeszczepianie obcych, złych wzorów zachowań, na przykład czasopisma dla 13-latków uczą techniki życia seksualnego. Z ogromną obawą patrzymy na indoktrynację obyczajową i kulturową, w której idolami stają się ludzie rozwodzący się, demonstrowujący inność, lekceważący zasady moralne. O wartościach chrześcijańskich ledwie wspominali, aby nie być posądzonym o klerykalizm⁸.

Autorzy zajmujący się i piszący o prasie dla dzieci i młodzieży oraz czasopismach młodzieżowych niewiele miejsca poświęcają prasie wydawanej dla młodych odbiorców przez środowiska katolickie, całkowicie lub prawie całkowicie różniące się charakterem i funkcjami. Dlatego od pewnego czasu podejmuję próby opisu tej prasy, m.in. w artykułach *Czasopisma katolickie dla dzieci i młodzieży w okresie transformacji ustrojowej*⁹, *Czasopisma dla dzieci i młodzieży i ich wydawcy*¹⁰, *Miejsce czasopism dla dzieci i młodzieży w systemie prasy katolickiej w okresie transformacji*

dzieci, „List do Pani” 1995, nr 11/12, s. 12-13; eadem, *Demoralizacja*, „Gazeta Wyborcza” 1995, nr 139, s. 23; L. Stomma, „Dziewczyna”, „Polityka” 1995, nr 9, s. 28; E. Papis, *Współczesne zagrożenie dzieci i młodzieży*, „List do Pani” 1995, nr 11/12, s. 8; W. Kajtoch, *Odlotowe bez dwóch zdań*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1999, nr 3/4, s. 70-102.

⁷ Sprawozdanie stenograficzne z 43 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 15, 16 i 17 lutego 1995 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej: Kadencja II. Warszawa 1995, s. 222-238. Wypowiedzi Posłów Marka Macieja Siwca, Tadeusza Samborskiego i in.

⁸ *Ibidem*, [wystąpienie] posła Tadeusza Samborskiego, s. 226.

⁹ „Prace Uniwersytetu Śląskiego: Studia Bibliologiczne”, t. 12, Katowice 2000, s. 158-171.

¹⁰ *Sezamie otwórz się*, pod red. A. Baluch i K. Gajdy, Kraków 2001, s. 309-319.

ustrojowej po 1989 roku w Polsce¹¹. W tym artykule zajmuję się prasą młodzieżową w rozumieniu jej definicji zawartej w *Encyklopedii wiedzy o prasie*.

Przypomnijmy, że prasą młodzieżową zwykliśmy określać ogół gazet i czasopism adresowanych do odbiorców od 14 do 25 roku życia (od ukończenia szkoły podstawowej i gimnazjum do uzyskania samodzielności życiowej), preferujących treści, które mogą zainteresować ten krąg odbiorców (rozrywkowe, popularno-naukowe), omawiające problemy młodzieżowe (przyjaźń, miłość, seks), zawierające elementy poradnictwa, podejmujące też problemy społeczne i życia organizacji młodzieżowych. Wydawane są przez wydawnictwa, związki i organizacje młodzieżowe, instytucje kulturalne, wyznaniowe, społeczne. Strukturą treści, gatunkami wypowiedzi dziennikarskich i niedziennikarskich upodabniają się często do prasy przeznaczanej dla społeczeństwa dorosłego¹².

Nieco odmiennie definiuje czasopisma młodzieżowe *Encyklopedia Katolicka*. Według niej „młodzieżowe czasopisma religijne, o różnej częstotliwości ukazywania się to periodyki religijne adresowane do młodzieży, wydawane przez episkopat, kurie diecezjalne, zakony, chrześcijańskie organizacje religijne i instytucje wydawnicze, a także osoby prywatne w celach katechetycznych, apostołskich, wychowawczych, patriotycznych, oświatowych i rozrywkowych, kształtowania poglądów i postaw przez dostarczanie wiedzy o świecie oraz wpływanie na system wartości i wyzwalania aktywności odbiorcy”¹³.

PRASA KATOLICKA DLA MŁODZIEŻY 1918-1939

Prasa katolicka dla młodzieży ma bogatą tradycję, sięgającą XIX w., szczególnie jego drugiej połowy, dynamicznie rozwijała się po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r., wydawana przede wszystkim przez chrześcijańskie organizacje młodzieżowe i stowarzyszenia kościelne (np. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Związek Młodzieży Polskiej, Związek Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Żeńskiej). W latach tych ukazywało się 171 czasopism przeznaczonych dla młodych odbiorców. Spośród nich 31 tytułów było wyłącznie przeznaczonych dla młodzieży męskiej, a 11 dla żeńskiej. Wydawcami były 83 organizacje i stowarzyszenia oraz instytucje. Do młodzieży zrzeszonej w organizacjach katolickich adresowano 83 tytuły, do dzieci – 33 tytuły, do młodzieży akademickiej – 8, do pracującej – 6, zakonnej – 7, szkolnej – 8¹⁴.

Katolickie czasopisma dla dzieci i młodzieży oraz młodzieżowe miały charakter masowy i wywierały zna-

czący wpływ na wielkość produkcji prasowo-wydawniczej, nie tylko przeznaczonej dla młodego czytelnika w latach 1918-1939. Odzyskanie niepodległości stało się silnym bodźcem dla rozwoju prasy katolickiej (tzn. prasy wydawanej przez Kościół katolicki, organizacje i stowarzyszenia świeckie z nim związane), głównie w województwach poznańskim, pomorskim i śląskim; najslabiej rozwijała się ona w województwach wschodnich. Możliwości finansowe Kościoła pozwalały na zakładanie i rozwijanie istniejących własnych ośrodków wydawniczych i na odpowiednie ich wyposażenie w urządzenia techniczne i poligraficzne. Kościół dysponował m.in. nowoczesnym zorganizowanym ośrodkiem wydawniczym w Niepokalanowie (w 1936 r. wydawano tu trzy pisma o łącznym jednorazowym nakładzie 1,2 mln egz.)¹⁵, warszawskim wydawnictwem Stowarzyszenia Misyjnego ks. Pallotyńów, krakowskim Wydawnictwem Apostołów Modlitwy, poznańską Drukarnią i Księgarnią św. Wojciecha oraz dziesiątkami pomniejszych drukarni. W latach 1930-1934 organizację ruchu prasowego podjęto w ramach Akcji Katolickiej, świeckiej organizacji katolików, która pod kierownictwem hierarchii kościelnej zmierzała do podporządkowania Kościołowi wszystkich dziedzin życia społecznego i politycznego¹⁶. Dość przypomnieć, że prasa Akcji Katolickiej miała wysokie nakłady, np. jednorazowy jej nakład oblicza się na 1 mln egz. Jak już wspomniano, ukazywało się 171 tytułów¹⁷.

Istotną rolę w dynamicznym rozwoju katolickich czasopism dla młodzieży odegrała Akcja Katolicka, powołana do życia przez Konferencję episkopatu w Poznaniu w dniach 28-30 kwietnia 1930 r. Celem jej działalności było z jednej strony chronić przed laicyzacją życia społecznego, a z drugiej krzewić katolickie zasady tego życia, leczyć obojętność religijną, kształtować światopogląd katolicki, dążyć do odnowienia ducha chrześcijańskiego, zwalczać i neutralizować wpływy radykalnych ruchów i ideologii społeczno-politycznych¹⁸. W 1930 r. utworzono Instytut Akcji Katolickiej z siedzibą w Poznaniu, przez następne dwa lata powołano diecezjalne instytuty. Z Akcją Katolicką powiązano inne istniejące organizacje, w tym z Ligą Kato-

¹⁵ *Historia Kościoła*, t. 2, cz. 2, Warszawa-Poznań 1979, s. 57.

¹⁶ S. Żółkiewski, *Kultura literacka (1918-1939)*, Wrocław 1973, s. 93.

¹⁷ Ta liczba znacznie zmienia dane zamieszczone w innych opracowaniach. Np. W. Mysłek w książce *Kościół katolicki w Polsce w latach 1918-1939* (Warszawa 1966) wymienia 45 tytułów (s. 237-243); Z. Zieliński w *Bibliografii czasopism religijnych w Polsce 1918-1944* (Lublin 1981) notuje 153 tytuły. 171 tytułów zarejestrowała A. Kruk w pracy magisterskiej pisanej pod moim kierunkiem nt. *Czasopisma katolickie dla dzieci i młodzieży w dwudziestoleciu międzywojennym* (Kraków 1982, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Archiwum WSP).

¹⁸ Działalność ta cieszyła się poparciem władz państwa, zgodnie z „Konkordatem zawartym między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską” („Informator Kościoła katolickiego w Polsce 1936/37”, Warszawa 1938, s. 9).

¹² *Encyklopedia wiedzy o prasie*, red. J. Maślanka, Wrocław-Kraków 1976.

¹³ P. Królikowski, *Młodzieżowe czasopisma religijne*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 2008, t. 12, s. 1440.

¹⁴ J. Jarowiecki, *Szanse i zagrożenia prasy...*, op. cit.

licką. W roku 1934 z wszystkich stowarzyszeń młodzieży wchodzących w skład Akcji Katolickiej utworzono Katolicki Związek Młodzieży Męskiej, Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej (w skali ogólnopolskiej), Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej oraz Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej (na terenie diecezji)¹⁹.

Przykładowo wymienić można, że w Krakowie w latach 1917-1939 Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej wydawały miesięcznik „Młodzież Polska” pod red. L. Kasprzyka, który kilka razy zmieniał podtytuły określające wydawcę: w 1918 r. podtytuł brzmiał: „Pismo Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej zatrudnionej w Przemyśle, Kupiectwie i Rolnictwie”, w 1922 r. pismo staje się dwutygodnikiem „Małopolskiego Związku Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej”, a od 1937 r. „...Archidiecezji Krakowskiej”. Kolejnymi redaktorami zostali: ks. ks. J. Śliwa, J. Piwoń, B. Boguszewski. Na stronie tytułowej każdego numeru umieszczono motto: „Bóg – Ojczyzna – Cnota – Nauka – Praca”. W numerze pierwszym określono program czasopisma: „...pismo zapoznawać Was będzie z historią Ojczyzny, opisywać będzie nasz piękny kraj. Słyszycie dzisiaj, że powstaje wolna, niepodległa Polska, nasza Ojczyzna – a Wy to będziecie niedługo służyć swojej Ojczyźnie”. Redakcja wzywała: „Uczcie się, oświecajcie, ćwiczcie, hartujcie, by móc służyć odrodzonej”²⁰. Tematyka artykułów dotyczyła działalności związku, spraw religii, historii, podejmowano tematy popularno-naukowe, literackie²¹. Po 1925 r. pismo zmieniło swe treści. W numerze pierwszym redakcja pisała: „nie będzie nowel, opowiadań, sztuk teatralnych [...] »Młodzież Polska« chce pomówić z Wami na tematy poważne”²². W artykułach podkreślano obowiązki, a mianowicie służenie Bogu i Ojczyźnie, przestrzegając młodych przed obcymi im ideami komunizmu”²³.

We Lwowie Archidiecezjalny Instytut Akcji Katolickiej wydawał „Głos Katolickiej Archidiecezji Lwowskiej” (1935-1939) pod redakcją Andrzeja Gromadzkiego. Początkowo był to miesięcznik (nakł. 600 egz.), następnie stał się dwumiesięcznikiem, a od 1937 r. kwartalnikiem (nakł. 7 tys.). Podobny charakter miało pismo „Młoda Polska” (1920-1939), wydawane we Lwowie, też zmieniając podtytuły: „Pismo poświęcone

Polskiej Młodzieży Żeńskiej”, „Organ Żeńskich Stowarzyszeń” (od 1926 r.), „Czasopismo Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej”, wcześniej Zjednoczenia Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej. Kolejno redagowane było przez Zofię Ozdowską, Czesławę Wolniewiczównę (od 1924 r.), Annę Zrazikównę (od 1930 r.), Marię Niesiołowską (od 1931 r.), Felicję Żurowską²⁴. Zjednoczenie wydawało „Głos Związku Młodzieży. Okólnik Związku Lwowskiego” (1925-1934), redagowany przez ks. Jana Figurę, a po roku 1935 przez ks. Andrzeja Gromadzkiego. Dziewczętom przeznaczony był również „Przewodnik Młodzieży Żeńskiej. Okólnik Związku Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Archidiecezji Krakowskiej”, miesięcznik wydawany w latach 1927-1939 w Krakowie, redagowany początkowo przez ks. Mateusza Zdebskiego, a od 1935 r. przez Annę Orłowską. W numerze pierwszym zapowiadano: „Okólnik oddajemy na usługi pozaszkolnej młodzieży żeńskiej zorganizowanej w katolickich stowarzyszeniach. Pierwszym słowem [...] jest gorące wezwanie do pracy nad poprawą Waszej duszy, urabianie w siebie sumienia katolickiego”. Dominowały w miesięczniku artykuły dotyczące działalności stowarzyszenia, informacje o kursach (np. przysposobieniu rodzinnym), teksty religijne, utwory literackie.

Także inne organizacje katolickie działające w Polsce miały własne periodyki: były to stowarzyszenia dewocyjne, charytatywne, misyjne, kulturalne, twórcze.

Czasopisma dla dzieci i młodzieży, podobnie jak inne pisma, związane były z centralnymi ośrodkami dyspozycyjnymi i informacyjnymi, takimi jak Komisja Prasowa Episkopatu i Katolicka Agencja Prasowa, mającymi swe odpowiedniki we wszystkich diecezjach. Spośród 171 czasopism przeznaczonych dla młodych odbiorców, 110 tytułów to czasopisma samoistne; 131 tytułów przeznaczono dla młodzieży (w tym – jak wspomniano wcześniej – 31 wyłącznie dla męskiej, 11 – dla żeńskiej). Wydawcami były 83 organizacje i stowarzyszenia oraz instytucje. Najwięcej periodyków wydawano w Poznaniu (18), Krakowie (17), Katowicach (12), Lwowie (9), pozostałe ukazywały się w 23 miejscowościach. Cechowała je duża różnorodność, ze względu na przeznaczenie dla konkretnych odbiorców, o czym świadczą podtytuły tych czasopism. I tak do młodzieży zrzeszonej w organizacjach katolickich adresowano 83 tytuły, do dzieci – 33 tytuły, do dzieci i młodzieży – 7, do młodzieży (uniwersalne) – 19 tytułów, do młodzieży akademickiej – 8, do młodzieży pracującej – 6, zakonnej – 7, szkolnej – 8.

Rozwój ilościowy czasopism katolickich dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939 przedstawia tabela 1.

Wśród wydawców pojawiają się nazwy organizacji: Związek Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej (np. „Okólnik

¹⁹ B. Hillebrandt, *Polskie organizacje młodzieżowe w Polsce. Zarys historii*, Warszawa 1986, s. 57.

²⁰ *W szeregi*, „Młodzież Polska” 1917, nr 1. Szerzej na ten temat: A. Faber-Chojnacka, *Czasopisma krakowskie w dwudziestoleciu międzywojennym*, Kraków 1995, s. 75-78.

²¹ Np. *Zadania stowarzyszeń młodzieży* (1918, nr 1, s. 2); *Religia podstawą siły narodu* (1921, nr 5, s. 7-6); *Pan Jezus wzorem młodzieńca chrześcijańskiego* (1919, nr 1, s. 3); *O dawnym porcie polskim* (1918, nr 1, s. 4-5).

²² *Z czym idzie „Młodzież Polska”*, „Młodzież Polska” 1925, nr 1, s. 1.

²³ *Pg. ks., Do młodzieży robotniczej*, „Młodzież Polska” 1918, nr 8, s. 1-2.

²⁴ J. Jarowiecki, *Czasopisma dla dzieci i młodzieży oraz młodzieżowe*, [w:] idem, *Dzieje prasy we Lwowie do 1945 roku*, Kraków-Wrocław 2008, s. 298-304.

Tabela 1. Czasopisma katolickie dla dzieci i młodzieży 1918-1939

Rok	Liczba tytułów	Rok	Liczba tytułów
1918	12	1929	69
1919	13	1930	73
1920	13	1931	76
1921	21	1932	82
1922	23	1933	79
1923	24	1934	77
1924	34	1935	76
1925	46	1936	72
1926	57	1937	74
1927	62	1938	68
1928	64	1939	62

Źródło: obliczenia własne.

nik Związku Stowarzyszeń Młodzieży Męskiej” – Tarnów 1921-1939; „Głos Młodzieży. Kwartalny Okólnik Włocławskiego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej” – Włocławek 1932-1933; „Brzask. Okólnik Wileńskiego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej” – Wilno 1926-1931); Stowarzyszenie Akcji Katolickiej (np. „Akcja Katolicka” – Włocławek 1835-1937; „Akcja Katolicka Diecezji Łomżyńskiej” – Łomża 1934-1939; „Akcja Katolicka Diecezji Sandomierskiej” – Sandomierz 1935-1937); Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej (np. „Młodzież Pomorska. Organ Katolickiego Związku Młodzieży na Diecezję Chełmińską” – Wąbrzeźno 1926-1939; „Nasza Sprawa. Okólnik dla Oddziałów Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży” – Przemyśl 1939); Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie” wydawało oficjalny „Biuletyn Środowiska Lwowskiego – Dyszel w głowie” (Lwów 1932-1937). Pismo kolejno redagowali: Czesław Brudziński, Jerzy Turowicz (1933), Stanisław Stawczyk i Włodzimierz Rylski (1934), Tadeusz Sinko, Eugeniusz Smoliński. Od 1935 r. czasopismo stało się „Biuletynem Wewnętrznym Stowarzyszenia Katolickiego Studentów Politechniki Lwowskiej »Odrodzenie«”. To Stowarzyszenie dysponowało też dwutygodnikiem pt. „Świat Akademicki” (Lwów 1927-1928), redagowanym przez Dominika Wrabca i Kazimierza Malka. Do studentów adresowane było także pismo „Młodzież Katolicka. Kwartalnik Zw[iązku] Kat[olickich] Organ[izacji] Akad[emickich] w Warszawie i Akademickiej Ligi Katolickiej we Lwowie” (Lwów 1932-1939), kierowany przez stale zmieniających się redaktorów: Andrzeja Ruszkowskiego, Antoniego Grodeckiego, Waclawa Szuberta, Stanisława Taeschke, Jana Wernera²⁵. Pozostali wydawcy to: Stowarzyszenie Młodych Polek (np. „Doniesienia Związku Młodych Polek” – Poznań 1927-1939); Sodalicia Mariańska (np. „Pod znakiem Marii. Miesięcznik Związku Sodalicii Mariańskich Szkół Średnich w Polsce” – Zakopane 1920-1939; „Cześć Marii. Miesięcznik Związku Soda-

licji Mariańskich Szkół Średnich w Polsce” – Tarnów 1923-1939); Chrześcijański Związek Młodzieży Pracującej „Odrodzenie” (np. „Młode Pokolenie” Warszawa 1930-1934); Stowarzyszenie Sług św. Zyty wydawało „Przyjaciela Sług” (1898-1927), kwartalnik, który od 1922 r. zmienił tytuł na „Głos Dziewcząt Polskich” (Kraków 1922-1934). W pierwszym numerze 1930 r. redakcja deklarowała, że jak zawsze pragnie „dodawać otuchy we wszystkich pracach, zachęcać do dobrego [...], pouczyć, głównie o tym, co najważniejsze, żyć po bożemu, zachować czyste serce, być uczciwą i dobrą” (s. 1).

W dwudziestoleciu międzywojennym w wielu pismach religijnych pojawiły się publikacje o tematyce misyjnej, których redaktorzy wpisali się w nurt dążeń kolonialnych. W końcu lat trzydziestych chodziło o uświadomienie społeczeństwu polskiemu, w tym szczególnie ludziom młodym, znaczenia ruchu misyjnego w dziedzinie promowania Polski w świecie²⁶. Poznański „Posiew” (1934-1939) głosił wprost: „Już teraz kraje świata do Polski odnoszą się ze szczególnym zaufaniem jako do ostoji sprawiedliwości, jako symbolu siły moralnej, wszak mamy czyste sumienie, nie występowaaliśmy nigdy jako potęga kolonialna i wyzyskująca narody niecywilizacyjne”²⁷. Artykułowi nadano zaskakujący tytuł *Ekspansja polska – polski imperializm*. Ale w kolejnym artykule pisano o wartościach misyjnych polskiego Kościoła²⁸.

Do działalności misyjnej zachęcano młodzież. Idea krzewienia misji i wiedza o nich rozpowszechniana była w szkołach różnego typu, w tym w ośrodkach akademickich. Tę ideę głoszono we Lwowie za pomocą czasopisma „Młodzież Seraficka. Pisemko dla Popierania Misji Zagranicznych” (1928-1929). Miesięcznik wydawany był przez o.o. bernardynów pod redakcją o. Waleriana Krzysza, którego następcą został o. Fidelus Kędzierski. Zagadnieniom misjologii poświęcony był „Rocznik Związku Akademickich Kół Misyjnych w Polsce” (1918-1938). W Krakowie pismem poświęconym misjom katolickim w Afryce był „Murzynek. Miesięcznik Ilustrowany dla Dzieci i Młodzieży” (1913-1939) wydawany przez Sodalicję św. Piotra Klawera. Pierwszy numer ukazał się jako bezpłatny dodatek do „Echa Afryki” pod red. A. Świerzyńskiego, od 1920 r. redaktorem pisma została M.T. Ledóchowska. Celem redakcji było informowanie młodych czytelników o życiu afrykańskich dzieci, budzenie współczucia i organizowanie dzieci polskich do udzielenia pomocy dzieciom Afryki: [nasz] „cel, aby z Wami pogwarzyć

²⁶ W. Jelonek, *Organizacja Akcji Katolickiej w Polsce*, Włocławek 1934; R. Bender, *Geneza i rozwój Akcji Katolickiej w Polsce (1919-1933)*, „ChS” 1944, z. 2/3, s. 70-82.

²⁷ K. Kapitańczyk, *Nasz bilans misyjny*, „Posiew” 1937, nr 1, s. 5.

²⁸ Szerzej problematykę pism misyjnych porusza w swych pracach Andrzej Kaleta, zob. *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne w II Rzeczypospolitej*, Kalisz 2001. Zob. też: *Czasopisma misyjne w polskich bibliotekach*, Warszawa 1990.

²⁵ J. Jarowiecki, B. Góra, *Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym. Próba bibliografii*, Kraków 1994.

i coś Wam donieść o Misjonarzach i czarnych dzieciach, co w Afryce mieszkają [...] »Murzynek« nauczy Was jak możecie przyjść z pomocą Siostram i o.o. Misjonarzom»²⁹. Salezjański Dom Młodzieży zaczął wydawać pismo „Młodzież Misyjna” pod redakcją Aleksandra Ogórkiewicza, który w słowie od redakcji pisał: „Wszędzie należy szerzyć wiedzę i ideę misyjną, przez co pogłębia się ducha katolickiego, zwłaszcza w młodym pokoleniu dla rzetelnego pożytku Ojczyzny” (nr 1). W artykułach dominowała tematyka dotycząca różnych krajów, treści odnoszące się do aktualnych spraw Stowarzyszenia Młodzieży Misyjnej, publikowano też życiorysy świętych (m.in. ks. Bosko, twórcy misji salezjańskiej). W latach 1923-1939 pallotyni wydawali w Wadowicach miesięcznik pt. „Mały Apostoł”, podejmujący tematykę misyjną. Pismo zawierało m.in. naukę katechizmomą oraz artykuły hagiograficzne. W latach 1926-1939 ukazywał się miesięcznik „Mały Misjonarz” (Górna Grupa), który obok opisów kultury i obyczajów ludów misjonowanych, dzieci i młodzieży, zamieszczał też opowiadania i legendy o charakterze religijnym³⁰.

Wydawcami czasopism religijnych dla dzieci i młodzieży była Sodalicia Mariańska, szkoły, a także zakony. W Krakowie od 1933 r. ukazywał się miesięcznik Sodalicii Mariańskiej Uczennic Szkół Średnich pt. „Cześć Marii” (1922-1939). Wcześniej wydawany był w Poznaniu pod redakcją początkowo Jana Krupnika, a następnie przez ks. Józefa Mazanka. Po przeniesieniu pisma do Krakowa redakcja pisała: „nie zmienia się duch pisma. Będzie to zawsze pismo Mariańskie, głoszące chwałę i cześć Marii [...], organ Sodalicii Mariańskich uczennic szkół średnich w Polsce”³¹. W piśmie znalazły się m.in. działy: *Eucharysta*, *Misje*, *Życie Sodalicyjne*, *Życie Liturgiczne*, *Sylwetki świętobliwych osób*, wiersze i opowiadania. Od 1937 r. redaktorem został ks. Jan Litwin. W tym mieście ukazywał się też miesięcznik pt. „Echo Salezjańskiej Bursy Al. Lubomirskiego”, dotyczący działalności dobroczynnego zakładu wychowawczego dla młodzieży rzemieślniczej (1926-1930); „Nasza Myśl. Pisemko Wychowanków Męskiego Zakładu Wychowawczego Braci Albertynów”, red. brat Wiktor, W. Albertyn (1932-1939); „Hostia” – najpierw kwartalnik, a następnie dwumiesięcznik poświęcony szerzeniu Krucjaty Eucharystycznej wśród młodzieży szkolnej.

Wśród czasopism katolickich dla młodzieży najlicniejszą grupę stanowiły miesięczniki – 86 tytułów, pozostałe to tygodniki (15), dwutygodniki (11), kwartalniki (18), półroczniki i roczniki; liczne z nich ukazywały się nieregularnie. Ich żywot był zróżnicowany:

²⁹ „Murzynek” 1913, nr 1, s. 1-3.

³⁰ P. Królikowski, *op. cit.*, s. 1492. Myli się Autor, wymieniając wśród czasopism misyjnych krakowski periodyk „Dziś i Jutro” (1925-1936), „Przewodnik Młodzieży Żeńskiej (1927-1939)”, „Głos Dziewcząt Polskich” (1922-1934). Piszę o nich w artykule. Zob. też: A. Faber-Chojnacka, *op. cit.*, s. 55-56, 95-100.

³¹ „Cześć Marii” 1933/1934, nr 1, s. 1.

tylko 9 tytułów ukazywało się prawie przez całe dwudziestolecie („Mały Świątek”, „Młodzież Polska”, „Opiekun Dzieci”, „Przyjaciół Młodzieży”, „Młoda Polka”, „Murzynek”, „Pod znakiem Marii”, „Przyjaciół Dzieci”, „Okólnik Związku Stowarzyszeń Młodzieży Męskiej”). Ponad połowa czasopism ukazywała się od 1 do 5 lat, prawie jedna trzecia do 2 lat. Jak już wspomniano, periodyki te osiągały bardzo wysokie nakłady, tak np. „Przyjaciół Młodzieży”, wydawany początkowo w 10 900 egz. osiągnął 17 960 egz., „Młodzież Polska. Organ Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej” (1924-1939) wydawany był początkowo w 15-20 tys. egz., a od połowy lat trzydziestych przekraczał 30 tys. egz., wspomniany już poznański „Przyjaciół Młodzieży. Pismo Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej” (1909-1936) osiągał nakład do 160 tys. egz., „Mały Orędowniczek Eucharystyczny” – 97 tys. egz., „Orędowniczek Krucjaty Eucharystycznej” – 45 tys. egz. Liczne tytuły pism katolickich, tygodników i miesięczników dla młodzieży osiągały nakłady rzędu 20-40 tys. egzemplarzy. Chociaż głównym kanałem ich kolportażu pozostawały probostwa oraz organizacje dewocyjne i zrzeczenia wyznaniowe (Akcja Katolicka, Towarzystwo Czytelni Ludowych), ogarniały szerokie kręgi odbiorców. Zalecano abonowanie czasopism przez członków stowarzyszeń, organizowanie „majówek” prasowych, połączonych z zebraniem i wykładem propagandowym o „dobrej prasie”.

Termin – dobra prasa – sformułowany został przez koła kościelne w celu odróżnienia prasy, której treść zgodna jest z religią i doktryną kościelną, od innej, zwanej – złą prasą. Do tej drugiej kategorii zaliczono pisma komunistyczne, radykalne, socjalistyczne, wolnomyślicielskie, masonskie, lewicy młodzieżowej, Związku Nauczycielstwa Polskiego³².

Tematyka czasopism dla młodych czytelników powiązana była z programem szerzenia zasad wiary chrześcijańskiej, wychowania eucharystycznego. Takie treści zawierały artykuły o prawdach wiary, liturgii, omawiające zwyczaje i obrzędy religijne, żywoty świętych, opowiadania hagiograficzne, wiersze o tematyce religijnej, fragmenty sceniczne, baśnie i legendy. Sporo miejsca poświęcano tematyce misyjnej, np. w czasopismach dla dzieci, takich jak „Mały Misjonarz”, wydawany przez o.o. Misjonarzy w Górnej Grupie koło Grudziądza. W całości był on poświęcony misjom w różnych krajach egzotycznych, zawierał różnorodne informacje o kulturze i obyczajach ludów w nich zamieszkałych; „Murzynek” opisywał misje w Afryce, „Rycerzyk Niepokalanej” – misje w Japonii. Czasopisma katolickie dla dzieci obok treści religijnych publikowały wiele artykułów i utworów literackich o treściach narodowych, głęboko patriotycznych, np. „Mały Świątek” zamieszczał liczne opowiadania o odrodze-

³² W. Mysiek, *Dobra prasa w Polsce przedwrześniowej*, „Rocznik Wolnej Myśli” 1963/1964, s. 114. Zob. też: K. Korczyk, *Prasa katolicka orężem prawdy*, Katowice 1939, s. 4-5.

niu Polski, o sławnych Polakach, królach, mężach stanu, uczonych, pisał o powstaniach i walkach o niepodległość. W pismach tych mocno podkreślano odrębność kulturową i narodową Polaków.

W czasopiśmie dla młodzieży obok podobnych treści występowała problematyka świecka, zgodna ze światopoglądem i doktryną katolicką, szczególnie w sferze zagadnień polityczno-społecznych i narodowych. Sporo miejsca zajmowały artykuły i informacje związane z życiem oraz działalnością programową organizacji i stowarzyszeń młodzieży katolickiej. Czasopisma związane z solidarnością miały charakter dewocyjny. Przy pomocy płatnych kolporterów czasopisma katolickie rozprowadzano na odpustach, targach, jarmarkach, kolportowano pisma w szkołach i na kursach, propagowano je z ambon, w czasie kolęd itp.³³

PRASA MŁODZIEŻOWA 1989-2000

Okres transformacji ustrojowej po 1989 r. to lata burzliwego rozwoju ilościowego czasopism dla młodzieży. Na rynku prasowym nastąpiły ogromne zmiany, pojawili się nowi wydawcy, tytuły, zdecydowanie zmieniła się baza poligraficzna, techniki drukowania. Powtórzmy raz jeszcze opinię już wcześniej wyrażoną. W miejsce do niedawna szarych, bezbarwnych czy mało kolorowych czasopism dla młodzieży pojawiły się wielobarwne, o ekspresywnej szacie graficznej periodyki, a ich „obrazkowość” często zastąpiła dotychczasowe wartościowe treści poznawcze. Konkurencja rynkowa sprawiła, że w czasopiśmie dla młodzieży dominuje forma nad treścią, co ma źródło w walce o młodego czytelnika, w której przewagę osiągają wysokonakładowe mutacje zachodnioeuropejskich magazynów z ich wątpliwymi wartościami i wzorami zachowań. Dominuje w nich sensacja, muzyka, problematyka seksualna, rozrywka. Obrazy w nich zawarte oderwane są od problemów przeciętnych ludzi, jak praca, kształcenie czy szeroko pojęte życie rodzinne³⁴. Spotykamy na łamach tych czasopism tematy związane z pierwszą miłością, z historiami miłosnymi czytelniczek; kolorowe gazetki dla dziewcząt prowadzą nastolatki w świat mody, kosmetyki, erotyki – liczy się dla nich przede wszystkim piękny wygląd, naśladowanie piosenkarskich i sitcomowych gwiazdeczek. Znaczną część czasopism zajmują porady, skargi, listy, fotokomiksy obracające się wokół erotycznych problemów.

Odmienny charakter mają katolickie czasopisma dla młodzieży, o których można śmiało powiedzieć, że są to „czasopisma dobre i ciekawe, bo szukające prawdziwych odpowiedzi na prawdziwe pytania”³⁵, towarzy-

szące młodym ludziom w dorastaniu. Poruszają ważne tematy natury religijnej, etycznej, propagują chrześcijańskie wartości duchowe, niosąc pomoc w rozstrzygnięciu różnych problemów w otaczającej rzeczywistości nie tylko życia wewnętrznego. Sporo miejsca zajmują zagadnienia nurtujące młodzież, m.in. przyjaźń, narzeczeństwo, małżeństwo, seksualność, stanowiąc swoistą przeciwwagę i alternatywę dla czasopism liberalnych, lansujących – zdaniem wielu publicystów – fałszywie pojętą wolność w sferze moralnej i obyczajowej. Stosunkowo rzadko odnoszą się do aktualnych wydarzeń z życia politycznego, społecznego, najczęściej nie informują o tych wydarzeniach. Znacznie lepiej przedstawia się prezentacja bieżących danych z życia Kościoła, w tym też z postaciami sfery publicznej, będącymi wyznawcami religii rzymsko-katolickiej. Skromniejsze miejsce zajmuje rozrywka, sprawy kultury szeroko pojętej, tematy przyrodnicze. Można w nich znaleźć wiele aktualności dotyczących wiary, Kościoła, ruchów młodzieżowych, poruszają tematy związane z literaturą, teatrem, kinem, muzyką, także popularnonaukowe. Podkreślają wartości rodziny, tradycji, szacunku dla osoby ludzkiej. Ich swoistą misją stało się przeciwstawianie katolickich wzorów osobowych hedonistycznym modelom zachowań lansowanym przez redakcję młodzieżowych czasopism zachodnich koncernów³⁶.

Czasopisma dla młodzieży cechuje duża różnorodność ze względu na zróżnicowanego czytelnika. Adresowane są bowiem do młodych osób zrzeszonych w organizacjach katolickich i znajdujących się poza nimi, do młodzieży szkolnej i studenckiej, harcerskiej oraz przebywającej w seminariach duchownych. Część z nich ma zasięg ogólnokrajowy, niektóre tylko lokalny lub sublokalny. Wydają je tacy wydawcy, jak (por. tabela 2):

Tabela 2. Wydawcy periodyków katolickich dla dzieci i młodzieży (1989-1996)

Wydawcy	Liczba tytułów
Kurie i diecezje	10
Duszpasterstwa akademickie	10
Stowarzyszenia i ruchy młodzieżowe	26
Zakony	12
Wyższe seminaria i szkoły	11
Parafie	31
Pozostali wydawcy	10
Razem	110

– **kurie i diecezje**, „Bogaci Młodością. Miesięcznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej” (red. Hubert Nowak) – Referat ds. Młodzieży przy Kurii Metropolitalnej

³³ O różnych formach kolportażu pisali: W. Klinkiewicz, F. Żurawska, K. Ritter, *Gazeciarka apostołka*, Poznań 1935; C. Stańczyk, *Katolicka akcja prasowo-kolportażowa*, Łódź 1930.

³⁴ Zob. przypis 5.

³⁵ J. Chrapek, cyt. za: A.L. Gzella, *Wprowadzenie*, [do:] *Katalog prasy katolickiej...*, s. 11.

³⁶ P. Królikowski, *op. cit.*, s. 1440-1444. Szerzej na ten temat zob. P.T. Nowakowski, *Modele człowieka propagowane w wybranych czasopiśmie młodzieżowych. Analiza antropologiczno-etyczna*, Kraków, Tychy 2004.

w Gnieźnie (1500-2000 egz.); „Wierzę. Koszalińsko-Koło-brzeski Dwutygodnik Katolicki” – Kuria Biskupia Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej; „Wzrastanie” (red. Zygmunt Bochenek) – pismo Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Młodzieży w Tarnowie, uważane za organ Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży (nakł. 20 000 egz.), „List do Przyjaciół” (1975-1994), red. Antoni Sołtysik) – dwumiesięcznik Duszpasterstwa Młodzieży Archidiecezji Krakowskiej (1500 egz.)³⁷, „Idźcie na cały świat” (red. Zofia Roszkówna) – pismo Referatu Duszpasterskiego Kurii Metropolitarnej w Krakowie (1000 egz.); „Duszpasterstwo Młodzieży Archidiecezji Warmińskiej” (red. Andrzej Pluta) – dwutygodnik Referatu Duszpasterstwa Młodzieży Kurii Metropolitarnej w Olsztynie, od 1980; „Moje Pismo Tęcza” (1994-1996) wydawane przez Kurie Metropolitalną w Częstochowie; „W Kręgu” (1982-1989) – Kuria Metropolitalna w Krakowie³⁸; „Pielgrzym Młodych”, dodatek do „Pielgrzyma” (1993) – red. Lidia Ciecierska – Wydawnictwo Diecezjalne Pelplin; „Służymy Panu” – kuria Metropolitalna w Krakowie (1983-1989).

– **duszpasterstwa akademickie i harcerskie**, np. „Ambona. Akademicki Nieregularnik Młodzieży Katolickiej” – duszpasterstwo akademickie przy kościele św. Anny w Warszawie; „Czuwajmy” (red. Wojciech Hausner) – miesięcznik Krajowego Duszpasterstwa Harcerki i Harcerzy w Krakowie (1500 egz.), pismo powstało w 1989 r. w opozycji do ówczesnego ZHP, odwołując się do tradycji skautowej i ruchów reformatorskich (ZHR)³⁹; „Gazda” – miesięcznik Ośrodka Duszpasterstwa Akademickiego Diecezji Bielsko-Żywieckiej (900 egz.); „Ida” (1989-1993) – pismo łódzkich środowisk akademickich Archidiecezjalnego Duszpasterstwa Akademickiego i Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej (red. Łukasz Głowacki)⁴⁰; „Opusculum” (1990-1994) – pismo Duszpasterstwa Akademickiego przy kościele św. Anny w Krakowie; „Przystanek” (1993) i „Dziewiętnastka” (1995) – pisma Dominikańskiego Duszpasterstwa Młodzieży „Przystanek”; „Sito” (red. Patrycja Mikulska) – czasopismo Ośrodka Duszpasterstwa Akademickiego Diecezji w Lublinie; „Wolny Wiatr” – miesięcznik Duszpasterstwa Harcerzy i Harcerki we Wrocławiu (1991); „List do Przyjaciół” – Duszpasterstwo Młodzieży Archidiecezji Krakowskiej, red. Franciszek Chowaniec (1979-1994);

³⁷ A. Ziemianin, „List do Przyjaciół”, „Echo Krakowa” 1990, nr 125.

³⁸ M. Glogier, „W Kręgu” – pismo krakowskich duszpasterstw akademickich w latach 1981-1990, [w:] Wydawnictwa podziemne w powojennym Krakowie, Kraków 1993, s. 81-99.

³⁹ K. Bukowski, 5 lat „Czuwajmy”, „Czas Krakowski” 1990, nr 55; idem, „Czuwajmy”, „Dziennik Polski” 1990, nr 1; W. Hausner, „Czuwajmy” – harcerskie pismo niezależne, [w:] Wydawnictwa podziemne w powojennym Krakowie..., s. 69-73.

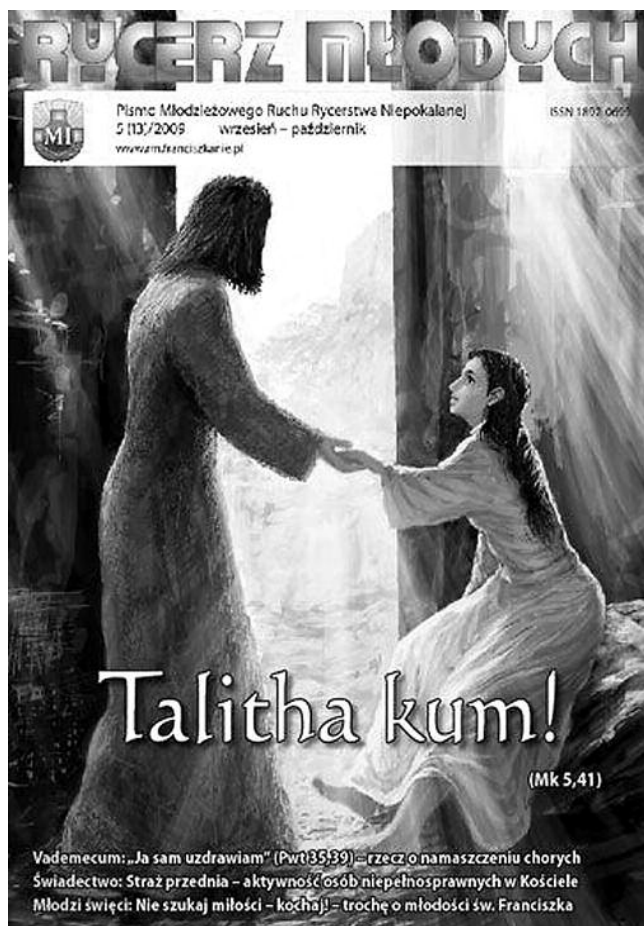
⁴⁰ Od stycznia 1994 r. zmiana tytułu na: „Widoki. Pismo Społeczno-Kulturalne”, z zachowaniem kolejności (R. 5), ten sam redaktor. Miesięcznik przestał ukazywać się w 1995 r.

Źródło: fbc.pionier.net.pl

„Przystań” – Duszpasterstwo Akademickie Dominikanów (Poznań 1980-1981).

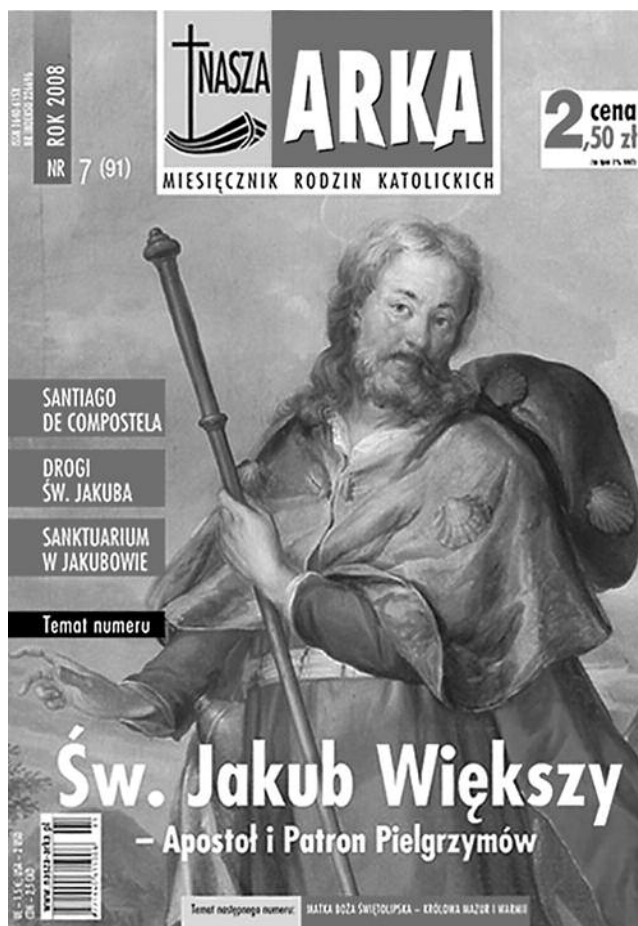
– **stowarzyszenia i ruchy młodzieżowe**, np. dwumiesięcznik „Bastion” (red. Dariusz Wasilewski) – Stowarzyszenie Młodzieży Wszechpolskiej w Białymstoku (10 000 egz.); „Być sobą. W Kościele i Świecie” (red. Jan Pałyga) – Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego w Warszawie (17 000 egz.); „Droga. Tygodnik Młodzieży Katolickiej” (red. Tomasz Flaga) – Stowarzyszenie „Nasza Przyszłość” w Krakowie (30 000 egz.); „Młoda Polska. Tygodnik Katolicki” (red. Wiesław Walendziak) – Stowarzyszenie Polskiej Młodzieży Katolickiej w Gdańsku (30 000 egz.); „Moc Młodości” – biuletyn informacyjny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży przy parafii św. Marii Magdaleny w Łęcznej w woj. lubelskim (1000 egz.); „Młody Orzeł” – czasopismo Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Grybowie (200 egz.); „Tratwa: tarnowski raport akademicki...” – (red. Maria Kułaga) Stowarzyszenie Akademickie „Tratwa”; „Piątka. Pismo Ludzi Myślących” (red. Tomasz Talaczyński) Kraków, Centrum Młodzieży „U Siemachy” (2003); „Nasz Głos” (1998) – kwartalnik Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Kurowce; „Rycerz Młodych” (2007) – pismo Młodzieżowego Ruchu Rycerstwa Niepokalanej, dodatek do „Rycerza Niepokalanej” (red. Karol Wojtyna), wyd. oo. franciszkanów w Niepokalanowie, Teresin; „Śmigło –

Źródło: fbc.pionier.net.pl

małopolski magazyn młodych” (red. T. Talaczyński), Stowarzyszenie „U Siemachy” (2003-2005); Salezjański Ruch Młodzieży w Krakowie wydawał pismo „Saltron” (1992) oraz „La Salle. Posłaniec Matki Bożej Saletyńskiej” (red. Franciszek Szklarski – 1995); „Nasza Arka” (1996) pismo katolickie (red. Jan Grabiec, Agnieszka Ołdakowska), wyd. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Legionowie, Chotomów; „Szok czyli Spostrzegawcze, Zaskakujące Oko Katolickie” (1995), red. Lucyna Lademann, „młodzieżowe pismo ewangelizacyjne”, Gdańsk-Morena; „List do Przyjaciół” (1975-1994), adresowany do uczniów szkół średnich, angażujących się w duszpasterską misję Kościoła, wydawany przez Grupę Apostolską (1975-1994) w Krakowie.

– **zakony**, np. „BeZet” od 1993 r., który nosił wcześniej tytuł „Bratni Zew. Franciszkańskie Czasopismo Młodych” (red. Ryszard Wróbel) – oo. franciszkanie w Krakowie (nakł. 4000 egz.), „W Cieniu Karmelu. Pismo Młodzieży Karmelitańskiej” – kwartalnik (1990), wydawany przez Zakon Braci Najświętszej Marii Panny z góry Karmel w Krakowie, adresowany do kandydatów (karmelici trzewiczki); „Apostoł Zbawiciela”, kwartalnik (od 1975), red. Bronisław Pietruszewicz, wydawany przez salwatorian (Towarzystwo Boskiego Zbawiciela), 10 000 egz.; „Carpe Diem” (1993) – oazowy miesięcznik jezuitów w Krakowie; „Okru-

Źródło: fbc.pionier.net.pl

szyna” (1995) – informacyjny miesięcznik wydawany przez dominikanki (Zgromadzenie Sióstr św. Dominika) w Krakowie dla kandydatek i młodzieży żeńskiej; „Ziarna” (1989-1999), red. Grzegorz Jaskot – miesięcznik księży salezjanów (Towarzystwo świętego Franciszka Salezego) w Warszawie (15 000 egz.); „Gazeta Młodzieżowa”, red. Dominik Jałocha – duszpasterstwo młodzieży dominikańskiej w Prudniku (200 egz.); „Anioł Stróż” (2000), red. Tadeusz Ruciński – siostry lateranki w Warszawie; „U Siemachy” (1994), „Ministrant” (1993) – wydaje Zgromadzenie Księża Misjonarzy w Krakowie.

– **wyższe seminaria duchowne i szkoły**, np. „eSPe” (1993), poprzednio „Szkoly Pobożne” – formacyjny kwartalnik dla młodzieży o życiu wewnętrznym, red. Józef Tarnowski, kleryków Wyższego Seminarium Duchownego Zgromadzenia Księża Pijarów w Krakowie; „Nasze Seminarium” (2006) – pismo alumnów WSD Diecezji Świdnickiej (2006), red. Grzegorz Mądrala; „Patos. Czasopismo społeczno-kulturalne młodych”, red. Maja Gorczyca, samorząd studentów Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (1999-); „Plus Ratio” – pismo Bratniej Pomocy Akademickiej im. św. Jana z Kąt „Contman”, red. Mateusz Drozdowski (1996); „Łoś Press” (od 1996) – klerycy WSD Towarzystwa św. Franciszka Salezego w Krakowie; „Karmel” (od 1981), kwartalnik WSD Zakonu Karmelitów Bosych

Źródło: fbc.pionier.net.pl

(red. Edward Kokot, Grzegorz Jan Fischer); „Biuletyn sprawozdawczo-informacyjny Katolickiego L.O. im. Konarskiego” (1991), Zgromadzenia Księża Pijarów w Krakowie; „Głos Kolegium” – Prywatne Liceum Ogólnokształcące oo. franciszkanów reformatorów w Wieliczce; „Junior” (red. Edmund Mikołajczyk) – pismo uczniów Niższego Seminarium Duchownego Misjonarzy OMN (3000 egz.); „Nazaret” – pismo alumnów Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie (red. Piotr Dzedzej); „Drogi Przyjacielu” – miesięcznik Wyższego Seminarium Misyjnego w Stadnikach; „Służmy Panu” (1983) – miesięcznik Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie (4000 egz.); „Vox Nostra” (od 1993) – Metropolitarne WSD we Wrocławiu, red. Rafał Kowalski; „Śladami Patriarchy” – kwartalnik WSD oo. franciszkanów (Zakon Braci Mniejszych), red. Tacjan Wójciak (1991), Katowice-Panewniki.

– **parafie**, np. „Feniks” – pismo katolickie dla młodzieży (red. Wiesław Rodziewicz), parafia św. Wojciecha w Pasłęku (150 egz.); „Ojczenaszek” – miesięcznik dla dzieci i młodzieży (red. Henryk Młynarczyk), rada parafialna w Radoczy (150 egz.); „Ślad” – miesięcznik młodzieży oazowej parafii św. Maksymiliana Kolbe w Krakowie (Mistrzejowice); „Wspólnota. Pismo Młodych Parafii Ducha Świętego” (red. Andrzej Łysikowski, Marek Wende) w Gdyni-Obłuże (120 egz.); „Moc Młodości. Biuletyn Informacyjny” (red. Mieczysław Puzewicz) – Zespół Katolickiego Stowarzyszenia Młodzi

przy parafii Marii Magdaleny w Łęcznej (1000 egz.); „Młody Orzeł. Czasopismo Katolickiego Stowarzyszenia Młodych w Grybowie (red. Krzysztof Czech) – przy parafii Św. Katarzyny Panny i Męczennicy (100 egz.); „Radość” – tygodnik parafii Wszystkich Świętych w Gliwicach; „Światło Życia” – parafia Miłosierdzia Bożego w Prokocimiu Nowym oraz „Grono” (1990) – oazy przy parafii w Nowym Bieżanowie (w Krakowie), „Contra” (1991) – pismo Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży przy parafii Najświętszej Rodziny w Krakowie (red. Zenon Mazurek).

Nie sposób w tym artykule poddać prasoznawczej analizie zawartości przedmiotowych czasopism, można dość ogólnikowo odnieść się do niektórych tytułów, być może reprezentatywnych spośród różnych grup periodyków katolickich adresowanych do młodzieży:

„Droga. Tygodnik Młodzieży Katolickiej” wydawany od 1995 r. pod redakcją Tomasza Flagi przez Stowarzyszenie Nasza Przyszłość w Krakowie. Jest to ilustrowany magazyn, wypełniony interesującymi artykułami. Czasopismo akceptowane jest przez polski episkopat jako periodyk religijny, czego potwierdzeniem jest obecność asystenta kościelnego, ks. Zygmunta Kosowskiego. Czasopismo nadzoruje Rada Programowa, w składzie której zasiadają: ks. bp Albin Małysiak, prałat Franciszek Chowaniec, Józef Dąbrowski, Janusz Kawecki, Maria Pieka, Wanda Póltawska, ks. prałat Antoni Sołtysik. Pismo adresowane jest do młodzieży między 15 a 19 rokiem życia, z przedstawicielami której ma stały kontakt. Redakcja uczestniczy w różnych spotkaniach z młodzieżą. Przykładowo można wymienić strukturę zawartości jednego z pierwszych numerów (4 czerwca 1995): na 30 stronach zamieszczono 30 różnych tekstów o charakterze religijnym oraz dotyczących problemów bieżących o tematyce popularnonaukowej, poradniczej, kulturalno-rozrywkowej (*Ojciec święty Jan Paweł II, Refleksja ewangeliczna, Powtórka z katechizmu, Redakcja „Drogi” u Księdza Prymasa, Ksiądz Sarkander – kanonizacja, Poezja, Seniorzy – juniorom, Te książki warto przeczytać, Lato w kwiatach, Zanim wybierzesz, Nie taki komputer straszny, Olimpijska schizofrenia, Moja szkoła, Demokryt* itd.). Misją tygodnika stało się przeciwstawienie katolickich wzorów osobowych hedonistycznemu modelowi zachowań, które lansowały kalki młodzieżowych pism zachodnich (jak „Dziewczyna”, „Popcorn”, „Bravo”)⁴¹. Główną postacią w tym piśmie jest młody człowiek, głęboko religijny, „w którego życiu dobra teocentryczne przeplatają się z personalistycznymi”, dla którego Bóg jest „Kimś nieskończenie przewyższającym każdą ludzką osobę i godnym najwyższego szacunku”. Bohater tygodnika uznaje znaczenie dóbr hedonistycznych, ale ich nie apoteozuje.

⁴¹ P.T. Nowakowski, *op. cit.*, s. 180-183, 305-320. Zob. też W.M. Kolasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989-1998: rynek, polityka, kultura*, Kraków 2004, s. 261-262; zob. też M. Glogier, *Katolicka prasa krakowskiej młodzieży...*, *op. cit.*, s. 11.

Na uwagę zasługuje dwumiesięcznik „BeZet”, który ukazał się w styczniu 1993 r., wydawany przez oo. franciszkanów. Uważany jest za swoistą kontynuację pisma wspólnoty zakonnej od 1936 r., początkowo do użytku wewnętrznego pt. „Bratni Zew”. W latach 1990-1992 periodyk udostępniony został publicznie, a od 1993 do 1995 zmienił tytuł na „BeZet”, by po 1996 r. powrócić do pierwotnego tytułu. Osiągał nakład do 10 tys. egz. jako kolorowy magazyn, próbując łączyć treści znamienne dla magazynów młodzieżowych, tematykę społeczną ze specyficzną duchowością franciszkańską⁴². Zmiana charakteru czasopisma nie przełożyła się na jego powodzenie, stąd z powrotem stało się wewnętrznym biuletynem Wyższego Seminarium Duchownego oo. franciszkanów konwentualnych.

„Wzrastanie”, miesięcznik, magazyn publicystyczno-informacyjny, w którym młody czytelnik obok artykułów formacyjnych może znaleźć różne porady, krótkie formy literackie, recenzje z książek, filmów, artykuły o tematyce historycznej. Pismo adresowane jest wyraźnie do młodzieży szkolnej i studiującej: katecheza zajmuje sporo miejsca. Autorzy publikacji i redakcja programowo wskazują swym czytelnikom drogę rozwoju ich osobowości w duchu ewangelicznej hierarchii wartości oraz chrześcijańskiego stylu życia. Miesięcznik początkowo miał charakter „biuletynu do użytku wewnętrznego”, wydawanego przez Referat Duszpasterstwa ds. Młodzieży Tarnowskiej Kurii (1986), pod redakcją ks. Zygmunta Bochenka, techniką małej poligrafii, a od 1991 r. przekształciło się w kolorowy magazyn, osiągając nakład ok. 20 tys. egz. Zdaniem M. Glogiera ten młodzieżowy miesięcznik „z czasopisma typowo środowiskowego przekształcił się w ogólnopolski periodyk o atrakcyjnej treści i formie”, którego redaktorzy „w sposób aktualny i wiarygodny reagują i komentują wydarzenia oraz problemy dotyczące nie tylko młodzież”⁴³. Podobne opinie wyrażano na łamach gazet. W „Dzienniku Polskim” pisano, że „Miesięcznik »Wzrastanie« został wykreowany, aby doradzać młodym ludziom w zgodnym z duchem Ewangelii podejmowaniu życiowych decyzji (1997, 27 XI). Jednym słowem »Wzrastanie« – super atrakcyjne pismo dla młodzieży” („Gazeta Polska” 1999, 7 IV).

Przykładem zmian zachodzących w czasopismach katolickich dla młodzieży może być kwartalnik formacyjny wydawany przez kleryków seminarium Zgromadzenia Księża Pijarów „Szkoły Pobożne” od 1983 r. Chcąc konkurować na prasowym rynku komercyjnym przekształcony został w magazyn młodzieżowy, zmieniając tytuł na „eSPe” – pismo młodych o życiu wewnętrznym, a także sposób redagowania, adresując go do starszej młodzieży i studentów; co zwiększyło czytelnictwo pisma, poszerzając jego nakład z 3 do 5 tys.

W realiach wolnego rynku czasopisma katolickie dla młodzieży z trudem konkurują z wielokolorową, o ekspresywną szacie graficznej i sensacyjnej treści prasą wysokonakładową, ale znajdują wrastającą stale liczbę czytelników. Redakcje młodzieżowej prasy Kościoła Katolickiego zaczęły dbać o jej zewnętrzną atrakcyjność, doskonaląc zaplecze techniczne, wykorzystując bardziej nowoczesne programy edytorskie. Wzrosła ilość czytelników, których nie zraża nastawienie redaktorów i wydawców tej prasy przede wszystkim na szerzenie i utrwalanie wiary katolickiej, uczestniczenie w procesie ewangelizacji poprzez media tym bardziej, że zadania te realizują przy użyciu coraz atrakcyjniejszych środków dziennikarskiej ekspresji. Dodać trzeba, że wśród czynników atrakcyjności ważną rolę odgrywa zewnętrzny wygląd, tj. tytuł, okładka, papier, ilustracyjność, a nawet format, kolor, czy objętość. Nie bez znaczenia jest język, jego potoczność, którego szczególna rola przypada na czasopisma adresowane do dzieci. Redakcje czasopism katolickich szczególną uwagę przywiązują do zawartości treściowej, do podejmowanych tematów, o czym już wspomniano. Autorzy niektórych publikacji zwracają uwagę na „sposób doboru i prezentację tematów, bohaterów i ich wypowiedzi, tematykę, stopień uogólniania podawanych informacji” – pisze M. Wielek na łamach „Zeszytów Prasoznawczych”. Podzielam jego poglądy⁴⁴.

Jak już zaznaczono młodzieżowe czasopisma religijne adresowane do szerokiego grona młodych odbiorców poruszają ważne tematy nie tylko związane z wiarą, religią, życiem Kościoła, ale również kwestie istotne dla ludzi młodych, jak przyjaźń, narzeczeństwo, małżeństwo, rodzina, seksualność, rozpatrując je z katolickiego punktu widzenia. Stanowią swoistą przeciwwagę i alternatywę dla magazynów młodzieżowych o charakterze komercyjnym, o których pojawiały się alarmistyczne wypowiedzi prasowe⁴⁵, dyskutował też polski parlament w dniach 15-17 lutego 1995 r.⁴⁶

Z perspektywy roku 2014 można wyrazić przekonanie, że opinia wyrażona w 2004 r. na Konferencji Uniwersytetu Warszawskiego organizowanej przez Instytut Dziennikarstwa na temat *Media wyznaniowe w Polsce w 1989-2004* dziś już nie jest aktualna: „W większości przypadków redakcje pism Kościoła Katolickiego niezbyt chętnie poddają się nowym trendom i modom dziennikarskim. Dlatego też w potocznej opi-

⁴⁴ M. Wielek, *Analiza czynników atrakcyjności współczesnej polskiej prasy wyznaniowej*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2001, nr 3-4, s. 93-110 (cyt. s. 99).

⁴⁵ A. Krzysztofek, *Erotyzm bez duszy*, „Przegląd Tygodniowy” 1993, nr 20; A. Gutowska, *op. cit.*; W. Papis, *op. cit.*; A. Petrowa-Wasilewicz, *Świat jako nieustająca balanga*, „Więź” 1997, nr 2; J. Kołodziej, *Dobro, zło i inne wartości w czasopismach młodzieżowych*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2000, nr 1/2.

⁴⁶ Sprawozdanie Stenograficzne z 43 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 15, 16 i 17 lutego 1995 r.

⁴² „BeZet”, „Czas Krakowski” 1994, nr 163, s. 8; Nowy „BeZet”, „Czas Krakowski” 1995, nr 89, s. 12.

⁴³ M. Glogier, *Internetowe strony katolickie*, „Wzrastanie”.

nii są oceniane jako anachroniczne i nienadążające za postępem technologicznym⁴⁷.

Największą przeszkodą w rozwoju i rozpowszechnianiu prasy katolickiej dla dzieci i młodzieży jest jej rozproszenie i brak wspólnego kolportażu. W sieci „Ruchu” czy innych kolporterów rozprowadza się około 20% nakładów tylko wybranych tytułów. Ogólnopolski zasięg mają: tygodnik dla młodzieży „Droga” (nakład 23-30 tys. egz.), ukazujący się od 1995 r., „Ruach” – muzyczny magazyn (od 1997 r.), „Ziarna” od 1980 r. (ok. 15 tys. egz.), „Miłujcie się”, wydawane od 26 lat w Poznaniu (nakład 195 tys. egz., od 1998 r. 100 tys. egz. w języku rosyjskim), „eSPe”, „Ogólnopolski Magazyn Muzyczny Ruch” oraz magazyn katolicki „You: alternatywne pismo młodzieżowe” (red. Maria van Scott), ukazujący się do 1994 r. (15 tys. egz.)⁴⁸. Misją tych czasopism stało się przeciwstawianie katolickich wzorów osobowych hedonistycznym modelom zachowań lansowanych przez kalki młodzieżowych pism zagranicznych⁴⁹. Pojawiają się jednak wątpliwości, czy media katolickie w tym omawiane czasopisma, w naturze których leży jednostronność wynikająca z ich wymiaru religijnego, respektujące głównie chrześcijańskie wartości, są w stanie tę misję spełnić? Ks. Roman E. Rogowski na łamach krakowskiej „Więzi” wyraził niepokój, pisząc:

z jednej strony jest kilka tytułów katolickich – niektóre nawet pobożne, ich szata graficzna najczęściej pochodzi sprzed wieku; z drugiej strony jest olbrzymia liczba tytułów o doskonałej szacie graficznej, ale o charakterze najczęściej bardzo płytkim, wręcz nihilistycznym. Natomiast cały środek jest pusty. Chodziłoby więc o tytuły, które od

jednej strony wezmą treści i charakter, od drugich – szatę graficzną, poziom edytorski, atrakcyjność. Takiego czasopisma brak [...]. Szczególnie boleśnie daje się to odczuć w przypadku czasopism dla młodzieży. Jest kilka tytułów lokalnych, kolportowanych najczęściej w kościołach lub księgarniach katolickich, pozostających pod każdym względem na niskim poziomie, ich zasięg jest minimalny, a swoich czytelników traktują one jak ministrantów lub kandydatów do zakonów⁵⁰.

Sytuacja jednak w przypadku wymienionych tytułów przedstawia się korzystnie. Są to ilustrowane magazyny zawierające treści rozrywkowe i edukacyjne z elementami refleksji religijnej, interesujące wywiady i reportaże, publicystykę psychologiczną i o tematyce społecznej. Najlepszą pozycję mają te, które cieszą się poparciem biskupa w diecezji lub proboszcza w parafii. Ale parafie, otrzymując pisma preferowane, mają obowiązek sprzedaży lub zwrotu kosztów, w związku z czym „większość proboszczów nie jest zainteresowana promowaniem w parafii dodatkowych tytułów o różnym profilu i poziomie oraz rzadko profesjonalnych gazetek parafialnych⁵¹. Spółki kolporterskie dostarczają prasę katolicką zaledwie do ponad 4 tys. parafii w Polsce⁵². Zdarza się, że „tytuły katolickie obecne u pozakościelnych dystrybutorów nierzadko giną pod stosem innych czasopism, a następnie występują w formie zwrotów, które obciążają finansowo wydawców i redakcję”⁵³.

Przedstawione uwagi przybliżają w dużym skrócie wiedzę o miejscu i roli religijnych czasopism dla dzieci i młodzieży. By móc jednak pełniej powiedzieć o spełnianej przez nie funkcji wychowawczej, wypadnie oddzielnie zająć się analizą zawartości periodyków.

⁴⁷ T. Mielczarek, *Prasa Kościoła Katolickiego w Polsce w latach 1945-2009*, [w:] *Media wyznaniowe w Polsce*, Warszawa 2004, s. 95.

⁴⁸ M. Przeworski, *Wiara na łamach*, „Press” 2000, nr 10, s. 66-71.

⁴⁹ I. Podlasińska, *Katolickie czasopisma dla dzieci i młodzieży...*, s. 51.

⁵⁰ R.E. Rogowski, *Wyrzute w sercach*, „Więź” 1999, nr 1, s. 39-42.

⁵¹ *Może to jest mój grzech...*, wywiad J. Grzegorzycy i P. Kozackiego z ks. bp. J. Chrapkiem, „W drodze” 1995, nr 8, s. 54.

⁵² S. Tkocz, *Meandry prasy katolickiej*, „W drodze” 1996, nr 8, s. 13-24.

⁵³ J.M. Jackowski, *Bitwa o prawdę*, t. 3: *Do zwycięstwa*, Warszawa 1997, s. 124.

CATHOLIC YOUTH MAGAZINES – TRADITION AND THE PRESENT (1918-2000)

Summary

The article concerns mainly catholic magazines addressed to young people after political changes in Poland after 1989. The author referred to the tradition of this press published in the interwar period in order to present the contemporary aims and tasks as well as the role of this press in the system of social communication in which electronic media and magazines accompany young readers almost every day. They constitute not only the main source of information but presenting opinions and ideas they also intentionally and unintentionally shape certain models of behavior. The author showed the origin and the development of 171 of the titles addressed to the youth in the years 1918-1939 and 110 titles of catholic magazines addressed to young readers after 1989. Their function, publishers and editors were presented and the typology was made. The paper for the first time presented so comprehensively this kind of press indicating different sources of information verified during the research.

KEYWORDS: religious press in the years 1918-1939 and 1989-2000; youth press; religious magazines publishers; publishing geography of the religious press for youth